

PLANTELE MEDICINALE, OMUL ȘI SĂNĂTATEA

Livia VASILESCU¹

Din cele mai vechi timpuri, oamenii au folosit plantele medicinale pentru vindecarea bolilor. Plantele medicinale, curate, pot fi utilizate fără inconvenientul medicamentelor de sinteză care rezolvă simptome, dar vatămă organe și funcșii esențiale.

Istoria utilizării plantelor este strâns legată de istoria omului ca ființă superioară. Omul primitiv se hrănea cu produse vegetale, puse la dispoziție de natura înconjurătoare, și cu carne provenită din vânat. În lupta lui pentru existență, omul primitiv se hrănea și se îmbolnăvea. Alinarea și vindecarea rănilor și-a gasit-o, întotdeauna, în buruienile cu care se hrănea, sau în altele, numai cu virtuți tămăduitoare din mediul natural. Despre utilizarea plantelor medicinale, există documente lăsate de sumerienii care trăiau în Asia, în zona cuprinsă între râurile Tibru și Eufrat, cu șase mii de ani înaintea erei noastre. În această zonă, arheologii au descoperit numeroase tăblițe din lut (22000), între care 33 reprezintă un adevărat dicționar al plantelor medicinale folosite de babilonieni și asirieni, în urmă cu cinci mii de ani.

În Egiptul antic, s-a descoperit așa-numitul *Papirus de la Eberes*, în care sunt descrise două sute de specii de plante folosite în tămăduirea bolilor, cu o mie cinci sute cinci zeci de ani înaintea erei noastre.

Herodot consemnează, în scrierile sale isotrice, că dacii și sciții utilizau diferite leacuri din plante, cu peste patru sute de ani înaintea erei noastre. Cunoștințele despre utilizarea plantelor în tratamentul diferitelor afecțiuni s-au transmis de-a lungul veacurilor, din generație în generație, un rol foarte important în acest sens, cel puțin pentru țara noastră, avându-l așezămintele mănăstirești.

Astfel, sunt atestate documentar, încă din secolele paisprezece, așa-numitele “bolnițe” de pe lângă mănăstirile din Tismana, Neamț, Prislop, unde călugării se îndeletniceau cu recoltarea de plante de leac și cu prelucrarea lor. Dovada exploatării și comercializării plantelor medicinale în cantități ce depășeau necesitățile interne o avem în convențiile Marelui Voievod Mircea cel Bătrân cu negustorii brașoveni și ale lui Alexandru cel Bun cu cei lioveni, convenții în care erau nominalizate și plante medicinale. În 1551 apare la Brașov cartea medicului Paul Kir, intitulată “Studiul sănătății”, arătând virtuțile hranei. Tot în această perioadă au apărut primele farmacii, prima atestare documentară fiind cea din anul 1494 din Sibiu. Importanța folosirii plantelor

¹ Școala nr. 13, Pitești.

medicinale, inclusiv recomandări cu privire la recoltarea lor, le găsim în documente oficiale, cum sunt “Pravila lui Matei Basarab – 1652” și “Hristovul lui Grigore Ghica – 1725”.

În secolul XVIII, numeroși farmaciști descriu, clasifică, și arată modul de utilizare al plantelor medicinale, iar mai târziu, în secolul XIX, apar societăți și școli de farmacie – 1869 Școala Națională de Farmacie, la ctitoria căruia un rol deosebit l-a jucat Carol Davila. Apar numeroși practicieni, un rol deosebit avându-l C. Vorel, care a fost autorizat prin Hristovul domnesc al domnitorului Alexandru Sturza să întemeieze o farmacie la Piatra Neamț, în anul 1825, sub numele de Laboratorul Vorel, care va funcționa continuu timp de peste o sută douăzeci de ani. Încă din 1925, apar primele culturi industriale de plante medicinale, iar din 1949, întreaga activitate de cultivare, recoltare, prelucrare a plantelor medicinale și aromatice trece în subordinea statului, prin intermediul întreprinderilor Plafar.

Astăzi, într-un fel sau altul, toți utilizăm medicamente, ele fiind de două feluri, ținându-se cont de materia primă din care au fost preparate: medicamente sintetice și medicamente de natură vegetată. Dacă în jurul anului 1900 toate medicamentele erau de natură vegetală, astăzi acest raport este invers, în favoarea medicamentelor de sinteză.

După perioada empirică a utilizării plantelor de leac, cunoștințe care s-au predat prin viu grai în primele faze ale istoriei umane, s-a trecut apoi la o altă etapă, a cunoașterii plantelor medicinale și aromatice, etapă experimentală în care se include studiul chimiei.

România are în flora sa peste 3500 specii de plante diferite, cultivate sau spontane. Dintre acestea, în medicina populară tradițională sunt utilizate circa 10%, adică aproximativ 350 de specii; dar care nu au fost încă toate studiate. În nomenclatorul întreprinderilor prelucrătoare sunt incluse, sub diferite forme, ceaiuri sau produse medicamentoase. Cca 160 specii medicinale și arome, dintre care 110 specii sunt recoltate din flora spontană, iar peste 50 specii au fost introduse în cultura.

Plantele medicinale sunt utilizate sub formă de: muguri, scoarță, frunze, flori, fructe, semințe, rădăcini, prelucrate sau folosite direct sub formă de infuzie, decoct, macerat, tincturi, suc proaspăt, pudră, sau consumate ca atare, oprind evoluția multor boli, și tratând altele, definitiv. Astăzi, cercetările oamenilor care studiază plantele au o orientare comună: tratarea cancerului. Este incontestabil că boala canceroasă a apărut o dată cu omul. Numeroase dovezi, precum prezența unor leziuni de cancer descoperite în trupul unor mumii egiptene, cât și indicații scrise, aparținând trecutului îndepărtat, vin în sprijinul acestei afirmații. Cea mai mare parte din remediile întrebuințate în acest scop secole de-a rândul au fost preparate din plante, ale căror identitate și folosire au fost transmise din generație în generație, fapt care explică existența unui număr impresionant de mare de specii vegetale întrebuințate de medicina empirică la diverse popoare în tratamentul cancerului.

Spânzul, plantă-toxică, cu o componentă otrăvitoare care, în egală măsură, salvează viața, dar provoacă și moartea, a stârnit interesul cercetătorilor noștri, farmaciști, medici și biologi. La marginea pădurilor de fag, brad sau molid, în zonele de deal și de munte, ne întâmpină în primele luni de primăvară o plantă neobișnuită. Floarea se arată ca o frunză la începutul adolescenței, o frunză care nu a reușit să se metamorfozeze într-o floare. Aceasta este floarea spânzului: *Helleborus* sp. În lumea ierburilor de leac tradiționale românești, dar și europene, spânzul ocupă

un loc cu totul aparte, toxicitatea foarte ridicată, precum și virtuțile sale curative deosebite, dându-i o personalitate aparte. În popor, această plantă, în special rădăcina, era utilizată intern pentru tratamentul bolilor de inimă, paraliziiilor și altor boli ale sistemului nervos. La animale erau trecute fire de spânz prin ureche sau prin hrana care o consumau, pentru a fi vindecate de boli. Astăzi, oamenii disperăți de boala cancerului, ca o ultimă șansă, au folosit această plantă miraculoasă și s-au vindecat.

Foto 1 – *Helleborus purpurascens* - săânzul

Capacitatea naturii de a-l ajuta pe om în lupta cu boala, este nemărginită. Multe dintre resursele ei sunt încă necunoscute, uitate sau insuficient popularizate de către cei care le cunosc. Supremația medicamentelor a împins în uitare plante de-a dreptul miraculoase, folosite sute de ani în farmacia sătească. Printre ele se afla și mărul lupului: *Aristolochia clematitis*, un antidot extrem de puternic al cancerului de rect și nu numai atât. Această plantă, cunoscută și sub numele de cucurbețică, este toxică dar ea poate face minuni. Despre *Aristolochia* se știu puține lucruri: pentru mulți, chiar și specialiști, pare necunoscută. Crește lipsită de importanță prin vii, deranjând chiar prin mirosul său deloc plăcut. Vindecă plăgi ale pielii, eczeme, răni care nu se închid, favorizează creșterea părului. Puțini oameni știu acest lucru. Cineve îmi spunea: « Copiii învață la școală atâtea lucruri, dar nu învață ce trebuie să mănânce, ce este nociv și ce

este bun în viața lor de zi cu zi. Oamenii nu mai știu să trăiască aproape de natură, să se bucure de soare, de frigul ei, de roadele ei proaspete, crude, așa cum le-a lăsat Dumnezeu ».

Înstrăinându-ne de natură, ne înstrăinăm de noi înșine și o luăm pe un drum greșit. În lumea fitoterapeuticii românești, domnul Ovidiu Bojor face o figură aparte: pe urmele pajiștilor cu flori, domnul Ovidiu Bojor și-a molipsit cercetarea cu atâta vitalitate și pasiune, încât lumea ierburilor de leac și-a deschis, pentru el, toate tainele și comorile. Alături de el amintim pe Virginia Faur, Ghe. Ierimia, I. Groza, oameni care cred în plante, în natură.

În hărțuirea noastră de zi cu zi, ce ne stoarce de energie și de puteri, ne îndreptăm tot mai rar pașii și privirea spre natură. Și ce ofertă generoasă ne face pe gratis, imperiul vegetat ! Câte laboratoare în aer liber sunt pregătite să ne preia suferințele ! Pretutindeni există câte o gură de rai, gata să ne primească și să ne desfete sufletul.

Scoarța, mugurii, florile, frunzele, fructele, seva, și rășina copacilor sunt medicamentele clasice pe care natura ni le pune la dispoziție. Fânul de vară de pe dealuri și muscele, se cosește, dar în urmă, peste o lună, se pregătește cositul otavei: înainte ca toamna să coboare pe plaiuri, mireasma divină a fânului va mai așterne o undă de blândețe peste pământ. Mirosul fânului nu este însă unicul dar pe care Dumnezeu ni-l trimite să ne învețe că lumea a fost ruptă cândva din Rai.

Florile de fân au în ele puterea miraculoasă de a vindeca. De mult, când sticlulele cu medicamente nu găsiseră încă drumul satelor, farmacia se afla în ograda din jurul casei, acolo unde creșteau florile de fân. O mână de flori de fân conține nu mai puțin de zece specii de plante medicinale, care alcătuiesc o formidabilă rețeta de sănătate, cu nenumărate acțiuni terapeutice.

- Sunătoarea - o plantă calmantă la nivelul pielii, contra alergiilor, a mâncărimilor, bolilor de ficat; calmează nervii, induce somnul.
- Menta - stimulează respirația, antiseptic pentru căile respiratorii, recomandată pentru ten.
- Sânziennele galbene – cicatrizante, grăbesc refacerea țesuturilor, înfrumusețează pielea, reglează tiroida.
- Trifoiul roșu – antiseptic, antireumatic.
- Codița șoricelului – acțiune stimulentă asupra ficatului, cel mai puternic antibiotic natural, antiseptic, indicat pentru a fi folosit de toate femeile, începând cu vârsta de 12 ani.
- Sulfina – regenerează celulele hepatice, reglează tensiunea arterială, calmează sistemul nervos.

Popoarele antice credeau că boala este cauzată de forțe magice sau supranaturale. Hipocrate, negând aceste credințe superstițioase, devine primul medic al istoriei. El denumea prin "Vis medicatrix natural" puterea curativă a naturii, capacitatea corpului de a se autovindeca. În mod fundamental. În practica medicinei naturiste există o credință profundă în posibilitate organismului de a se vindeca singur. Evident, această filozofie are limite și sunt destule motive pentru ca persoana bolnavă să apeleze la natură întrucât ea este singura capabilă să vindece.